

המצווה הראשונה בתורה: לעשות עוד יהודי

המצווה הראשונה בתורה היא ללדת ילדים, וכמה שיותר. 'פרו ורבו' רלוונטית לכל החיים, גם למי ש'עברו את הגיל': במעשה של קירוב יהודי נוסף לחיי תורה ומצוות אנו יוצרים בעולם חיים יהודיים חדשים. המצווה גם לא מוגבלת במידה וכמות: יש לעשות כמה שיותר.

"פרס נובל לשלום" זהו הפרס החשוב והמכובד ביותר בעולם. האירוניה היא שהפרס החשוב הזה שכל העולם מדבר עליו ומתכבד בו [?] קרוי למעשה על-שם אדם אשר לאו דוקא הביא ברכה לעולם. היה זה אלפרד נובל שמת לפני למעלה ממאה ועשר שנים שהמציא את הדינמיט. הוא הביא לעולם חומר נפץ שכל כולו נועד לשם השחתה, הרס וחורבן, חומר נפץ ששימש את כל הקרבות והמלחמות העקובות מדם שבמהלכן נהרגו מאות אלפי בני אדם (ראה שיחת מוצאי זאת חנוכה תשמ"ו ח"ב ע' 228).

כיצד 'אבי הפצצות' הביא חיים לעולם

מסופר, שכאשר אחיו מת היה עיתון מסוים בצרפת שטעה וחשב שאלפרד נובל מת והדפיסו כתבה על מותו. הכותרת של הכתבה נשאה את המילים: "סוחר המוות מת". בשעה שאלפרד ראה את הכתבה, הדבר גרם לו לנקיפות מצפון. הואיל והוא היה רווק כל חייו ולא היו לו ילדים [?] הוא החליט מכאן ואילך להקדיש את כספו שהרוויח מייצור חומר נפץ למען קרן שתעודד דברים חיוביים וביניהם שלום ופיוס.

לפועל, שמו של אלפרד נובל מוכר בעולם לא בתור אחד שהמציא חומר נפץ והביא הרג והרס לעולם, אלא דווקא כאדם חשוב מאוד שמביא שלום לעולם.

השבוע אנחנו קוראים בתורה על המצוה הראשונה אותה ציוה ה' את אדם

וחוה "פרו ורבו". לכאורה מדובר בשתי מילים נרדפות שיש להם למעשה את אותה כוונה ואותה משמעות, ואם-כן מדוע התורה משתמשת בשתי מילים שונות כדי להגיד את אותו דבר?!

פירוש המילה "פרו" הוא שצריך לתת פרי [?] כלומר, כל אדם צריך לייצר פירות כמותו, אולם אל לו להסתפק בפרי אחד "פרו", אלא מוטל עליו להמשיך "ורבו" מלשון הרבה, שצריך להרבות בעשיית פירות.

אבל כאן באה השאלה הגדולה: כמה? מהו מספר הילדים שאדם צריך ללדת כדי לקיים את המצוה הזאת. אמנם כולנו יודעים שקיום המצוה הוא בבן ובת, אבל כמו תמיד יהודים לא יכולים להסכים על שום דבר וגם בנושא זה ישנה מחלוקת.

בית שמאי אומרים שהמצוה היא ללדת שני בנים, ובית הלל אומרים את מה שכולם יודעים שצריך בן ובת, וכך באמת נפסקה ההלכה בפועל (יבמות ס"א, ב). אבל מהי הסברא של בית שמאי? מדוע הם סוברים שצריך להיות דווקא שני בנים? כראיה לדעתם הם מביאים את משה רבינו שהוליד שני בנים, גרשון ואליעזר, ולאחר מכן פרש מציפורה אשתו והלך לעסוק בצרכי ציבור ובהוצאת בני ישראל ממצרים. הרי שהנהגה זו מהווה הוכחה לכך שבהבאת שני בנים מקיימים ההורים את המצוה של פרו ורבו.

בית הלל לעומת זאת סוברים ש"פרו ורבו" מחייב את האדם להבטיח את המשך קיום המין האנושי, ולכן אין אדם יוצא ידי חובתו אלא אם כן הביא לעולם בן ובת, וכשם שה' ברא זכר ונקבה כך גם האדם צריך ללדת זכר ונקבה. בית הלל מאמינים שעל האדם לחקות את דרכי הקב"ה, ובית שמאי סוברים שצריך לחקות את "מבחר המין האנושי", כלומר, יש ללמוד מדרכיו של האדם שקיים בפועל את כל התורה כולה [?] הוא משה רבינו רבן של ישראל.

כמה ילדים? כמה שיותר!

בא שלמה המלך בספר קהלת ומוסיף: "בבוקר זרע את זרעך ולערב אל

תנח ידך". זאת אומרת, שאין זה מספיק רק לקיים את החובה המינימאלית של הבאת בן ובת לעולם, אלא צריך להמשיך ללדת ילדים. מדוע? אומר שלמה המלך סיבה מאוד פרקטית: "כי אינך יודע איזה ייכשר הזה או זה ואם שניהם כאחד טובים" (י"א, ו'). אף פעם אי אפשר לדעת אם כולם אכן יתחתנו ויזכו לפרי בטן כדי להמשיך את המשפחה, ולכן אנחנו משתדלים מאוד במצוה הזאת.

אבל כאן יושבים הרבה אנשים ומהרהרים בינם לבין עצמם שלגביהם כל הנושא הזה הוא לגמרי לא רלוונטי, "אנחנו כבר מזמן אחרי הגיל וכו', וא"כ מה כל זה שייך אלינו".

מסופר על הבעש"ט שהיו לו זוג חסידים שהיו מאוד קרובים אליו, והוא תמיד נהג לברכם שיהיה להם הרבה פרנסה, ואכן ראו הצלחה מרובה בעסקיהם המשגשגים. אבל דבר אחד העיב על אושרם: הם לא זכו לפרי בטן. כל פעם שהיו מבקשים מהבעש"ט ברכה על ילדים, הוא היה מברך אותם בפרנסה בשפע[?]

כך עברו שנים רבות. פעם נכנסו בני הזוג אל הבעש"ט כשהם עצובים ושבורים. הבעש"ט פנה אליהם והתעניין מדוע הם כל כך עצובים, "יש לכם ב"ה פרנסה בשפע ואתם נותנים הרבה צדקה, אתם צריכים להיות בשמחה!" בני הזוג שוב חזרו על אותם מילים "אבל לא זכינו בילדים". הבעש"ט לא ענה להם, אלא הזמין אותם להצטרף אליו לנסיעה שהוא עומד לערוך בימים הקרובים.

הבעש"ט היה נוהג לעיתים קרובות לערוך נסיעות ביחד עם תלמידיו להרבה עיירות קטנות במזרח אירופה במטרה לבקר יהודים, לעודד אותם ולעזור להם, אם בכסף, או בעצה וברכה וכדומה. הפעם הוא הזמין גם את בני הזוג המקורבים אליו להצטרף לנסיעה.

נחמת הבעל שם-טוב להורים חשוכי ילדים

הם נסעו במשך כמה ימים עד שהגיעו לעיירה קטנה. הם יורדים מהעגלה

והבעש"ט יוצא עם כל המשלחת לטיול רגלי. הוא פוגש בדרכו קבוצה של ילדים, פונה לילד אחד ושואל אותו איך קוראים לך? "ברוך משה" השיב הילד. הוא פונה לשני ושואל לשמו וגם הוא משיב "ברוך משה"! השלישי שוב "ברוך משה"! רוב הילדים מהקבוצה שמם היה ברוך משה.

הוא פונה לילדה ושואל אותה לשמה "ברכה לאה" היא משיבה. גם הילדה השנייה הייתה "ברכה לאה", וכמו אצל רוב הבנים גם רוב הבנות היו קרויות "ברכה לאה". הבעש"ט חייך והמשיך בטיול שלו בעיירה; הוא פגש עוד קבוצת ילדים ושוב אותו סיפור, לרוב הבנים קוראים "ברוך משה" ורוב הבנות נקראו "ברכה לאה".

בדרכם הם פגשו יהודי זקן והתעניינו אצלו לפשר הדבר. מה קורה פה, שאלו. מדוע לכל הילדים בעיירה יש את אותם השמות?! הזקן סיפר להם שבעיר הזאת התגוררו זוג יהודים שלא התברכו בילדים. פעם הם שמעו בדרשה שהרב ציטט את מאמר חז"ל "כל המלמד את בן חברו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו" (סנהדרין י"ט, ב) [?] מי שמלמד תורה ילד יהודי אחר או דואג שהילד השני ילמד תורה אזי זה נחשב כמו הילד שלו.

כאשר הם שמעו זאת [?] המשיך אותו זקן לספר באזני הבעש"ט ובני חבורתו [?] הם התמלאו שמחה והחליטו לשכור מורים לילדים עניים שילמדו אותם תורה. בעצם הם הקימו ישיבות שבהם למדו תורה ילדים של הורים שלא יכולים לשלם שכר לימוד, כמו שהיום מקימים קרן לתלמידים שבאים ממשפחות נטולות אמצעים. הילדים Scholarship שממנו משלמים הללו גדלו ולאחר שהזוג הזה נפטר כל אחד מאלו שזכו לחינוך תורני בזכותם [?] הרגיש חובה וזכות לעצמו לקרוא לילדים שלהם על שמם וכך יצא שרוב העיירה נקראו על שמם של בני הזוג שלא זכו לצאצאים בעצמם (ספר התולדות בעש"ט ח"א ע' 361).

פרו ורבו רוחני

מצות "פרו ורבו", אומר הרבי, זה לא רק ללדת ילדים, אלא ברוחניות הפירוש הוא שכל יהודי יעשה עוד יהודי, דהיינו, כאשר אתה מקרב יהודי

אחר ליהדות, הרי זה נחשב כמו לידת ילד נוסף. ולכן המצוה הזאת ללא ספק רלוונטית גם למי שכבר עבר את הגיל של לידת ילדים, שהרי גם הוא יכול לקיים את המצוה של "פרו ורבו". כל יהודי שאתה עושה לו היכרות עם היהדות או עם מצוה מסוימת ☞ הוא נחשב לבן שלך (שיחת י"ג תשרי תשד"מ ע' 161 ובריבוי מקומות).

כידוע, לרבי ולרבנית לא היו ילדים. זכורני שבשנה אחרי שהרבנית נפטרה, היה 'פאראד' של ל"ג בעומר בניו יורק. הרבי היה עומד בחוץ על בימה מוגבהת ואלפי ילדים היו מתאספים לתהלוכה. כמו שיש תהלוכה של Memorial Day Parade כך חב"ד היו מארגנים בניו יורק תהלוכה לכבוד ל"ג בעומר.

באותה שנה בל"ג בעומר, אחרי שכל הקבוצות עברו לפני הרבי, הגיעה קבוצה מאוד מיוחדת, אלו היו אמהות עם תינוקות שנולדו באותה שנה וקראו להם בשם חיה מושקא על-שם הרבנית ע"ה. לכל תינוקת היה קשור בלון שעליו התנוסס השם חיה מושקא והרבי נופף להם לשלום. אני עמדתי שם וראיתי את המחזה הזה. קשה לתאר את רגעי הנחת והשמחה שנראו על פני הרבי. לרבי לא היו ילדים ביולוגים, אבל אלפי-אלפי ילדים בכל העולם נקראים מושקי ומנדי.